

Millenniumi Díj a Természet Világa szerkesztőségének

A szellemi tulajdon világnapja ünnepségén, 2013. április 26-án, a Budapest Music Centerben átadták a 2013. évi Millenniumi Díjakat. A díjat a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala – akkori nevén a Magyar Szabadalmi Hivatal – elnöke alapította a magyar millennium évében a szellemi tulajdon védelmében fontos szerepet játszó intézmények elismerésére.

*A Millenniumi Díj kitüntetettjei
2013-ban*

**Bartók Archívum (MTA Zenetudományi Intézet)
ELTE Környezetoptikai Laboratórium
Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Szentendrei Skanzen
TIT Természet Világa (Természettudományi Közlöny)
szerkesztősége**

A díjazottak rövid méltatása

Bartók Archívum (MTA Zenetudományi Intézet)

Az intézmény feladata Bartók Béla zeneszerzői és tudományos hagyatékának gondozása, életművének kutatása, a nemzetközi Bartók-kutatás szervezése. Az Archívum a zeneszerző Magyarországon hagyott kézírataira, könyv- és kottatárára épül. Itt található a kompozíciók második legnagyobb autográf-gyűjteménye, Bartók népzene-kutatói munkájának hatalmas forrásanyaga, a zeneszerző könyv- és kottatárának, levelezésének, egyéb gyűjteményeinek jelentős része. A világ legnagyobb, egyesített dokumentumgyűjteményét birtokló műhely elhivatottan gondozza a Documenta Bartokiana sorozatot, Bartók instruktív kiadásainak kötetfolyamát, valamint a kritikai összkiadás hatalmas vállalkozását.

ELTE Környezetoptikai Laboratórium

A biofizikai vizsgálatokat végző kutatóműhely szép példája a tudományterületeken és országokon átívelő, nemzetközi színvonalú kutatásnak, a szinergikus hatások kiaknázásának. Irányításával közös kutatási és fejlesztési feladatok megoldásán az alkalmazott kutatási eredmények és olyan, egyre bővülő számú találmányok létrehozásában dolgoznak együtt a fizikusok, biológusok és meteorológusok, mint a felhőalap-távolság mérésére szolgáló eljárás és berendezés. A poláros fényszennyezés csökkentésére irányuló mintázat, tárgy és eljárás ugyancsak jelentős hatósugarú innováció lehet.

Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Szentendrei Skanzen

Az intézmény alapításának célja, hogy bemutassa a magyar nyelvterület népi építészetét, lakáskultúráját, gazdálkodását és életmódját eredeti, áttelepített épületekkel, hiteles tárgyakkal, régi településformák keretében, a XVIII. század közepétől a XX. század első feléig tartó időszakban. Az eredetileg tervezett kilenc tájegység a tervek szerint

Az ünnepségen jelen lévő Természet Világa-csapat

a határainkon kívüli magyarság életmódját bemutató tájegységgel, a X-XV. századi Magyarország falusi építészetének bemutatásával, és a XX. századi falu építményeit, életmód-típusait bemutató kiállítási egységgel bővül. Az értékmentő, megőrző, felmutató funkciók kimagasló kutatási publikációs és kulturális továbbörökítő munkássággal párosulnak, inspiráló módon egyesítve az épített és a szellemi örökséget.

TIT Természet Világa (Természettudományi Közlöny) szerkesztősége

A világ egyik legrégebb tudományos ismeretterjesztő folyóirata 1869-ben jött létre a természettudományos kultúra ápolására. A lap közérthetően tájékoztat a természettudományok és a technika legújabb eredményeiről, bemutatja a tudományt művelő embert. A szerkesztőség különös gondot fordít arra, hogy az érdeklődő fiatalok figyelmét a műszaki és a természettudományok felé irányítsa; pályázatokkal kisebb-nagyobb alkotómunka elvégzésére ösztönözze. A Természet Világa 1991 óta egy 16 oldalas *tudományos diáklapot* „működte”, melyet tehetséges *középiskolások* írnak. Ez egyedülálló Európában. E cikkpályázat abban különbözik minden más tehetségkutató versenytől, hogy itt a diákok a tudásukról érthetően, szép magyarsággal adnak számot.

*

Bendzel Miklós, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala elnöke köszöntő beszédében többek között az alábbiakat mondta:

„Ünnepünk állandó mozzanata, hogy a Millenniumi Díjunk kitüntetettjeinek mi műhelyeket választunk. Állami ünnepeinken többnyire a kreativitás letéteményeseit, az egyéneket tüntetik ki. Ez a műhelyek esetében sincs másként, de sokkal nehezebb egy szellemi műhelyt létrehozni, életben tartani, mint magunkat presszionálni. Az önös érdek, ott a láng megmutatása, az önkifejezési kényszer hajt minket. Ugyan-ezt egy közösségben arányosan, hatékonyan és morálisan fenntartani, ez művészet.

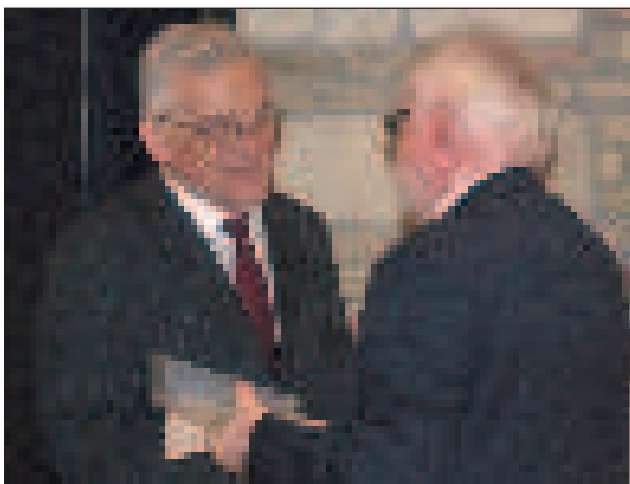
Alapítónk és a díj

Világnapi főhajtásunk négy kiválasztott intézményt illet, melyeket a kultúra és a tudásgazdaság kebeléből válogattuk. Szemünkben a kultúra a technológiai, a természettudományos és a mérnöki innovációnak is az alapja. A kultúra tesz bennünket identitással felruházottá. Örökség, életmódban testet ölt érték, ezek fontos fogalmak a mai kitüntetettek laudációiban...

A 144. évfolyamát jó közérzetben és szellemi frissességben építőmunkával megülő Természet Világát Szily Kálmán irányításával 1869-ben alapították a Királyi Magyar Természettudományi Társulat és az alatta. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat folyóirata, higgyék meg, egy modernkori Gesta Hungarorum. A magyarországi természettudományos kutatások Gesta Hungarorum. Késői Kézai Simonok írják ezt a fantasztikus periodikafolyamot, és sokat tesznek azért, hogy a Természet Világa nagy kisugárzású, nemzetközi becsű műhely lehessen. Mindezt szerény körülmények között teszik...

A mai világban, melyben megmaradni sem könnyű, beváltak egy fantasztikus küldetés. A Természet Világa már 22 éve Európa egyik unikális diákpályázatát valósítja meg, a fiatalok írásainak gyűjteményes kötetének kiadásával pedig, szép szavukkal, a Tehetség ösvényeit mutatják meg. Munkájuk igazi hazafias cselekedet, komoly honvár, melyet azokból az ismeretekből építenek, amelyek nélkül nem lehet megkapaszkodni a nemzetközi tudásközpontokban olyanoknak, akik többre, jobbra vágyanak."

A díjunk átvétele

Fénysarkítástól a zebracsíkokig

Beszélgetés Horváth Gáborral

– *A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala az Eötvös Loránd Tudományegyetem Biológiai Fizika Tanszékén működő, általad 2008-ban alapított Környezetoptika Laboratóriumnak az ott folyó eredményes kutatómunka elismeréseként Millenniumi Díjat adományozott. Honnan jött az ötlet, hogy környezetoptikával kellene foglalkozni? Más kutatóműhelyekben nem folytak ilyen irányú kutatások? És mi volt a helyzet külföldön? Milyen kérdésekre kerestek elsősorban a válaszokat?*

– Egyetemista koromtól érdekel az optika. Az ELTE fizikus szakára is azért jelentkeztem, hogy olyan látványos természeti jelenségekkel foglalkozhassak, mint a szivárvány. Aztán, amikor egy érdekes cikket olvastam az ELTE Fizika Könyvtárában a Naturwissenschaften folyóiratban Rudolf Schwind regensburgi professzor tollából, egy vízipoloska, a Notonecta glauca szemének optikájáról és fénypolarizáció-érzékelésen alapuló vízdetekciójáról, beleszerelmesedtem a biooptikai témákba. Fölvettem a kapcsolatot a Regensburgi Egyetem Állattani Intézetében dolgozó Schwind professzorral, aki a Tübingeni Egyetem Biokibernetika Tanszékét vezető, magyar származású Varjú Dezső biofizikus professzorhoz irányított. Mindkettőjünkkel aktív szakmai kapcsolat alakult ki, s lényegében tőlük, Németországból hoztam haza a biooptikai, környezetoptikai kutatási témáimat.

Az állatok szemének és vizuális környezetének optikáját, polarizáció-látását rajtunk kívül nem kutatják módszeresen itthon, külföldön azonban sokan foglalkoznak hasonló vizsgálatokkal. Eredményeink iránt igen nagy az érdeklődés, ezt tükrözi a hazai és nemzetközi médiavisszhang is. Örülök, hogy Regensburgból és Tübingenből hazahoztam, és itthon is végzem e kutatásokat. Az intenzív nemzetközi kapcsolathálózatomnak és a világhálóznak köszönhetően nem látom különösebb kárát annak, hogy csak néhány magyar kutató foglalkozik még a miénkhez hasonló témákkal.

– *A polarizációról, az állatok polarizáció-látásáról mit illene tudnunk? Tanítanak erről valamit az iskolákban?*

– Fénypolarizációról még az egyetemi fizikus oktatásban is csak igen kevés szó esik, pedig ha jobban meggondoljuk, a fény transzverzális, azaz poláros elektromágneses hullám, s igazán csak vektoroptikával lehet kimerítően tárgyalni. A fénytan oktatása legtöbbször skalároptikára korlátozódik, amikor a fényt polarizálatlannak tekintik, és csak hullámhosszfüggő intenzitása a lényeges. A közép- és általános iskolában pedig még mostohábban kezelik a fénysarkítást, azaz -polarizációt. A biológia órák egyikén meg szokták említeni, hogy a házi méhek érzékelik az égboltfény polarizációját, és az alapján is képesek tájékozódni, s részben ennek fölfedezéséért kapott orvosi Nobel-díjat Karl von Frisch etológus. Számos magyar ismeretterjesztő cikket és rengeteg angol szakcikket írtunk minderről, és a Springer által 2004-ben kiadott monográfia témája is ez, amit Varjú Dezső professzorral készítettem. A könyv második, teljesen újja írt kiadása 2014 elején